

Aan

Staatssecretaris Jeugd,
Preventie en Sport

Deadline: 25-10-2024

Publieke Gezondheid
Bevolkingsonderzoek en
Medische Ethiek

Opgesteld door

Datum

16 oktober 2024

Kenmerk

3976896-1072859-PG

Bijlage(n)

nota

(ter beslissing) SO Inbreng Reactie op het onderzoeksrapport
'Zorgvuldigheid in de omgang met leeftijdsgrenzen in de Wet donorgegevens
kunstmatige bevruchting'

1. Aanleiding

Op 27 september jl. is de inbreng van het schriftelijk overleg inzake de Reactie op het onderzoeksrapport 'Zorgvuldigheid in de omgang met leeftijdsgrenzen in de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting'¹ binnengekomen. Het is gebruikelijk een verslag schriftelijk overleg binnen vier weken naar de Kamer te sturen.

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd akkoord te gaan met het verslag van het schriftelijk overleg en deze naar de Tweede Kamer te verzenden.

De deadline voor verzending van de beantwoording is 25 oktober 2024. Dat is ruim voor het aanstaande Commissiedebat medische ethiek op 13 november 2024.

3. Kernpunten

De reactie op het onderzoeksrapport 'Zorgvuldigheid in de omgang met leeftijdsgrenzen in de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting' (zie bijlage) is op 12 september 2023 door de Tweede Kamer controversieel verklaard. Dat was aanleiding om de uitkomsten van de bijeenkomsten over het laten vervallen van de leeftijdsgrens met de relevante betrokken partijen nog niet verder uit te werken en het wijzigingstraject van de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting (Wdkb) nog niet te starten. Gezien de wijzigingen in de samenstelling van de Tweede Kamer en de aanstelling van het nieuwe kabinet is de voorgenomen wetswijziging met dit schriftelijk overleg opnieuw onderwerp van debat.

¹ Kamerstukken II 2022-2023, 30486, nr. 31.

In het verslag van het schriftelijk overleg geeft u aan dat u zich wilt beraden op het voorgenomen besluit van uw ambtsvoorganger om de leeftijdsgrens van 16 jaar in de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting (Wdkb) voor het opvragen van persoonsidentificerende gegevens van de donor door het donorkind te laten vervallen. U geeft aan de Kamer in het eerste kwart van 2025 over uw besluit te informeren.

Publieke Gezondheid
Bevolkingsonderzoek en
Medische Ethiek

Kenmerk
3976896-1072859-PG

Uit het onderzoek 'Zorgvuldigheid in de omgang met leeftijdsgrenzen in de Wdkb' komt naar voren dat er geen algemeen passende leeftijdsgrens is aan te geven voor het nemen van een beslissing over het ontvangen van de persoonsidentificerende gegevens van de donor. De onderzoekers betogen dat vanuit de zorgethiek 'relationele autonomie' in de context van de Wdkb adequater is dan een beroep doen op onder meer een individueel recht, leeftijd of het verstandelijk vermogen van een kind. De onderzoekers adviseren daarom om in de Wdkb het algemene, individuele, aan leeftijd gebonden recht te laten vervallen en meer nadruk te leggen op de verantwoordelijkheid in het relationele netwerk.

Uw ambtsvoorganger heeft in zijn reactie op het onderzoeksrapport op 20 juni 2023 aangegeven voornemens te zijn de leeftijdsgrens van 16 jaar voor het opvragen van persoonsidentificerende gegevens los te laten en daarbij benadrukt dat een zorgvuldige implementatie belangrijk is. Er moet aandacht zijn voor:

- 1) inrichten van een nieuw proces rond het verstrekken van gegevens;
- 2) implicaties voor het uitwisselen van gegevens van halfbroers en halfzussen;
- 3) het aanpassen van informatie en voorlichting;
- 4) de begeleiding rond het verstrekken van gegevens van de donor.

In het verslag van het schriftelijk overleg onderschrijft u dat de verantwoordelijkheid voor de zorg voor (de belangen van) het donorkind primair bij de ouders ligt. Ouders kunnen het best inschatten op welk moment het donorkind behoefte heeft aan bepaalde informatie en kunnen daarbij passende informatie bieden. Op deze manier kan maatwerk geboden worden. Aan de andere kant verschaft een leeftijdsgrens ook (rechts)duidelijkheid voor alle partijen: het donorkind, de (wens-)ouders en de donor. Wanneer de leeftijdsgrens van 16 jaar in stand gehouden wordt, kan het kind vanaf die leeftijd een autonome beslissing nemen. Zo wordt het individuele recht op afstammingsgegevens vorm gegeven. Kortom: het belang van relationele autonomie moet worden afgewogen tegen de individuele autonomie van het kind.

Twee bijeenkomsten in 2023 en 2024 met relevante betrokkenen, (vertegenwoordigers van) donorkinderen, donoren, wensouders, klinieken, counselors, de Stichting donorgegevens kunstmatige bevruchting (Sdcb) en Fiom (expertisecentrum voor verwantschapsvragen) hebben tot interessante discussies en nieuwe inzichten geleid, waardoor anders naar het loslaten van de leeftijdsgrens in de Wdkb kan worden gekeken. Tijdens de bijeenkomsten is er ingegaan op twee punten die van belang zijn voor zorgvuldige implementatie: 1) inrichten van een nieuw proces rond het verstrekken van gegevens; 2) implicaties voor het uitwisselen van gegevens van halfbroers en halfzussen. Er kwamen ook veel andere onderwerpen uit het onderzoek aan bod:

- **Ouders en verantwoordelijkheid:** Het is onduidelijk van wie de wens tot het aanvragen van de gegevens komt wanneer het een jong kind betreft. Ouders kunnen een eigen motivatie hebben voor een ontmoeting,

waardoor het aanvragen van gegevens niet bijdraagt aan de autonomie van het kind.

- **Autonomie van het kind:** Betrokkenen in de bijeenkomsten gaven aan dat er ook geredeneerd kan worden dat een leeftijdsgrens in de Wdkb de autonomie van het kind versterkt. Het opvragen van de persoonsidentificerende gegevens van de donor is in dat geval niet afhankelijk van de inschatting van de ouders. Vanaf 16 jaar wordt een persoon als voldoende autonoom beschouwd om belangrijke beslissingen te nemen die hun persoonlijke leven en identiteit aangaan. Op deze leeftijd heeft het donorkind een beter begrip van de mogelijke gevolgen van het opvragen van informatie over hun donor. Dit is ook een periode waarin jongeren meer zelfreflectie en een sterker identiteitsgevoel ontwikkelen, wat cruciaal is voor het maken van deze keuze.
- **Contact met de donor:** Het mogelijke contact met de donor kan ook tegenvallen voor zowel kinderen als ouders. Donoren kunnen mogelijk een grotere rol innemen dan het gezin wenst, of juist helemaal geen contact willen, wat tot teleurstelling kan leiden, vooral bij jonge kinderen die nog niet in staat zijn om de implicaties van een eventuele ontmoeting te verwerken in het licht van complexe gevoelens en informatie.
- **Begeleiding en kosten:** Zowel de onderzoekers van het rapport als de betrokkenen bij de bijeenkomsten benadrukken het belang van intensieve begeleiding voor verschillende betrokkenen (ouders, donorkind, donor, en eventueel halfbroers en halfzussen) op verschillende momenten in de tijd. Het is zeer de vraag of het vormgeven van deze intensieve begeleiding financieel en praktisch (zorgpersoneel) haalbaar is.
- **Andere landen:** *(Dit was al bekende informatie voor de bijeenkomsten, maar wel relevant in dit kader)* In alle landen waar donorkinderen persoonsidentificerende gegevens kunnen opvragen, geldt een leeftijdsgrens. Vaak is deze grens 18 jaar, zoals in het Verenigd Koninkrijk en Zweden. In Duitsland, Victoria (Australië) en Nieuw-Zeeland hebben ouders de mogelijkheid om de identiteit van de donor op te vragen voordat het kind de wettelijke leeftijdsgrens bereikt. In Duitsland zijn verzoeken waarbij jonge kinderen betrokken zijn, voor zover bekend, afgewezen omdat werd geoordeeld dat de aanvraag niet in het belang van het kind was, maar van de ouders. Er is dus geen voorbeeld van een land dat geen leeftijdsgrens hanteert voor het aanvragen van persoonsidentificerende gegevens door het kind. Nederland zou hiermee het eerste land zijn dat deze grens zou laten vervallen.
- **Onderzoek naar afstammingsinformatie:** *(Dit was al bekende informatie voor de bijeenkomsten, maar wel relevant in dit kader)* De Badok II-studie uit 2020 (uitgevoerd in opdracht van ZonMW) geeft aan dat het hebben van afstammingsinformatie of contact met de donor geen noodzakelijke voorwaarden zijn voor de ontwikkeling van een stabiele identiteit voor het donorkind. Uiteraard is het wel van belang dat donorkinderen weten dat ze een donorkind zijn, zodat zij hun levensverhaal kunnen vertellen en hun identiteit kunnen ontwikkelen. Donorkinderen staan hierin voor dezelfde uitdagingen als kinderen die worden opgevoed door twee genetisch verwante ouders.
- **Reactie van donoren:** Daarnaast, al geeft dit niet de doorslag voor het besluit, weten we niet hoe donoren zullen reageren op het vervallen van de leeftijdsgrens. Zij zouden mogelijk met veel jongere kinderen (en hun

Publieke Gezondheid
Bevolkingsonderzoek en
Medische Ethiek

Kenmerk
3976896-1072859-PG

ouders) te maken krijgen, wat donoren zou kunnen afschrikken om te doneren.

Publieke Gezondheid
Bevolkingsonderzoek en
Medische Ethiek

Bovenstaande punten pleiten ervoor het loslaten van de leeftijdsgrens in de Wdkb te heroverwegen.

Kenmerk
3976896-1072859-PG

4. Toelichting

a. Draagvlak politiek

De D66-fractie heeft zich uitgesproken over de leeftijdsgrens en wil graag dat deze vervalt, in verband met de rechten van het donorkind.

Alle andere fracties die vragen hebben gesteld in dit schriftelijk overleg zijn niet heel duidelijk vóór of tegen het vervallen van de leeftijdsgrens, maar geven aan veel waarde te hechten aan een zorgvuldig(e) proces en belangenafweging.

De ChristenUnie-fractie spreekt zich vaak uit over het belang van een zorgvuldig proces in verband met de implicaties voor betrokkenen. De PVV-fractie heeft eerder aangegeven de huidige regelgeving zorgvuldig te vinden ten aanzien van de leeftijdsgrens, maar wel graag duidelijkheid te willen over de voor- en nadelen van het vervallen van de leeftijdsgrens.

Naar aanleiding van de plenaire behandeling van de Wdkb, op 12 april 2023, hebben de fracties van D66 en GroenLinks-PvdA samen een amendement ingediend, dat erop toeziet dat de leeftijdsgrenzen komen te vervallen, alleen dat de inwerkingtreding pas plaats vindt nadien de minister een definitief besluit heeft genomen over het al dan niet vervallen van de leeftijdsgrenzen. Dit was om te voorkomen dat de inwerkingtreding van het wetsvoorstel vertraging zou oplopen om ruimte te geven voor een zorgvuldige implementatie van het laten vervallen van de leeftijdsgrenzen. Bij de stemmingen is dit amendement verworpen: de leden van de fracties van de SP, GroenLinks, BIJ1, Volt, DENK, Fractie Den Haan, de PvdA, de PvdD, D66, Lid Omtzigt, FVD en Groep Van Haga hebben vóór dit gewijzigde amendement gestemd en de leden van de fracties van de ChristenUnie, de VVD, de SGP, het CDA, BBB, JA21 en de PVV ertegen. Het wetsvoorstel is vervolgens zonder dit amendement aangenomen en zal op 1 januari 2025 in werking treden.

b. Draagvlak maatschappelijk en eenduidige communicatie

Stichting Donorkind pleit voor het laten vervallen van de leeftijdsgrens van 16 jaar in de Wdkb omdat dit volgens hen indruist tegen de rechten van het kind.

Priamos (de belangenvereniging voor donoren) geeft op haar website haar visie ten aanzien van het vervallen van de leeftijdsgrens vanuit het perspectief van donoren; Priamos geeft aan dat de gevolgen voor donoren groot zijn.

c. Financiële en personele gevolgen

n.v.t.

d. Juridische aspecten haalbaarheid

n.v.t.

e. Afstemming (intern, interdepartementaal en met veldpartijen)

Er is intern afstemming geweest met de directie WJZ en de directie GMT.

Er is extern afstemming geweest met de Stichting Donorgegevens Kunstmatige

Bevruchting, Fiom en de onderzoekers van het onderzoeksrapport.

f. Gevolgen administratieve lasten
n.v.t.

g. Toezeggingen

U doet in dit verslag van een schriftelijk overleg de toezegging om de Kamer in het eerste kwartaal van 2025 te informeren over uw besluit ten aanzien van het laten vervallen of behouden van de leeftijdsgrens van 16 jaar in de Wdkb.

h. Fraudetoets
n.v.t.

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Tot personen herleidbare gegevens zijn onleesbaar gemaakt vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Publieke Gezondheid
Bevolkingsonderzoek en
Medische Ethiek

Kenmerk
3976896-1072859-PG